

1

— el viatge

UNA EXPOSICIÓ POSSIBLE

De tots els cotxes, només necessitem que en pari un

GISELA CHILLIDA

Viatjar és, sobretot, fugir de casa per poder tornar-hi. En aquesta exposició fabulada, alguns artistes ens fan partícips de les seves travesses, a vegades tràgiques i d'altres fallides, alguns viatges turístics i alguns viatges d'exili, sovint carregats de maletes i en dues ocasions abillades amb un únic vestit i una càmera... El títol el prenc manllevat d'una peça de Francesc Ruiz Abad, *De tots els cotxes només cal que en pari un (Split-Hong Kong)*. Si algun dia s'arriba a fer, serà a Verona.

Ens dona la benvinguda *El llibre dels passos perduts* d'Isabel Banal (Chiquita Ediciones, 2020), una publicació que reflexiona sobre el confinament durant el primer estat d'alarma provocat per la pandèmia de la COVID-19. Durant aquells mesos, l'artista va realitzar un *frottage* de les soles de totes les seves sabates, guardades en caixes esperant a ser utilitzades de nou.

En una hipotètica primera sala, trobaríem obres d'Isabel Banal en diàleg amb Pippa Baca + Silvia Moro, Camila Cañeque, Francesc Ruiz Abad i Bas Jan Ader. Una sala on s'apleguen viatges sense destí.

El viatge més tràgic comença a Milà un 8 de març i acaba abruptament. «*Il viaggio è da sempre un mezzo ed un fine*» escriuen al seu quadern de bitàcola digital les artistes tot just abans de marxar, i sense saber que per a una d'elles aquell viatge seria només la fi. Amb un vestit de núvia com a únic avituallament *Pippa Bacca* i Silvia Moro van partir cap a Jerusalem en un viatge que les havia de portar per Europa de l'Est, d'Eslovènia a Croàcia, de Bòsnia a Bulgària, després, Orient Mitjà: Turquia, Síria, Líban, Jordània, Israel, Palestina, Egipte. Parlem de la performance *Spose in Viaggio*. Pippa tenia previst exposar els documents del viatge i els vestits de núvia en una galeria de Verona, però mai ho arribà a fer perquè a mig camí va ser assassinada. En aquesta sala, hi trobaríem documentació del viatge, fotografies i vídeos. En paral·lel, es programaria un cinefòrum on es projectaria el documental *Sono innamorato di Pippa Bacca*.

Segurament davant, un road trip amb final feliç. L'any 2013, la performer *Camila Cañeque* realitzà una travessia que la portà a creuar Estats Units de costa a costa durant 27 dies vestida de sevillana i amb una càmera com a única acompanyant.

En alguna paret, trobaríem un altre viatge tràgic a la recerca del miracle. El 1975, l'artista Bas Jan Ader es va proposar creuar en solitari l'Atlàntic des de Cape Cod, a la costa est dels Estats Units, fins a Falmouth, Anglaterra. La precària embarcació, l'Ocean Wave, amb prou feines arribava als 3'80 metres d'eslora. Durant tres setmanes, l'artista holandès envià senyals per ràdio. L'última vegada que se'l va veure amb vida navegava per les aigües de les Açores (Portugal), on va ser albirat per uns pescadors. Deu mesos després, van trobar l'embarcació buida. D'ell no se n'ha sabut mai més res. Es programaria també la projecció del documental que explora la seva desaparició, *Here Is Always Somewhere Else*.

Al mig de la sala, onze caps que conformen la instal·lació *This Was Forever Until Now* de Francesc Ruiz Abad (2014-2015). Durant un viatge-deriva de sis mesos en autostop, l'artista demanà als conductors si s'hi podia unir allà on fos que es dirigessin. Va gravar els 10 primers segons de cada viatge al llarg del camí. El testimoni el veiem a *De tots els cotxes només cal que en pari un (Split-Hong Kong)* (Videoprojecció, 28:46 min, 2015). Durant aquest mateix viatge que finalment el portà de Calonge a Hong Kong, envià cada dues setmanes un paquet amb aquarel·les, fotografies, postals, objectes trobats i quaderns produïts i recollits durant la travessa. Aquestes caps són les que trobem aquí.

Abans d'entrar en un nou espai, *Global Windshield. The Musical* (18:55, video HD i animació 3D, 2018) de Momu & No Es (Eva Noguera + Lucía Moreno) ens transporta a un estat d'hipnosi produït per la conducció prolongada en un entorn altament predictable, un viatge en un escenari de desconexió amb la natura que indaga en la sensació de pèrdua de control, fracàs i impotència.

En una segona sala, veiem les obres de Marco Noris. *Lloc, lluny, llar* entén el caminar com a pràctica artística i l'art com a cartografia de l'existència. El punt de partida fou el Grand Tour 2020, la sisena edició de la caminada organitzada cada any per Nau Còclea. Una ruta de 350 km des de Tàrrrega fins al Centre d'Art i Natura de Farrera. Les rutes, el text, les vivències i els topònims són els elements fonamentals d'aquest projecte que culmina en construcció de vuit mapes. Dels vint-i-un dies de la travessia, quinze van ser de desplaçament lineal, tres dedicats a rutes circulars i tres de descans. Les etapes principals del viatge van ser: Tàrrrega, Penelles,

Balaguer, Sant Llorenç de Montgai, Avellanes, Àger, Barranc del Bosc (Moror), Collmorter, Tremp, Aramunt, Pobla de Segur, Llaràs, Montardit de Baix, Altron, Llavorsí i, finalment, Farrera.

En una cantonada, la instal·lació d'Isabel Banal *In(certeses)* (mesures variables, 2020), bosses de viatge suspeses a pocs centímetres del terra i amb paraules antònimes brodades a dos costats contraposats que ens parlen d'ubicacions espacials i de pertinences: AQUÍ i ALLÀ, DINS i FORA, A PROP i LLUNY.

Trobem també viatges que són fugides. L'estiu del 2017, Noris va recórrer caminant els 300 km de la frontera hispanofrancesa de la província de Girona per la qual havien passat els principals camins de l'exili republicà. A *En frontera (On the Border)*, l'artista va pintar una obra per cadascuna de les 198 fites que marquen els confins.

La instal·lació *Allez* d'Isabel Banal (2004) recorda com les platges d'Argelés i Sant-Cyprien, al sud de França, van convertir-se en camps de refugiats per a milers d'exiliats espanyols que van creuar la frontera després de la victòria franquista el 1939. "Allez" és la paraula amb què eren rebuts pels gendarmes en entrar a França mentre eren dirigits cap als camps. En aquesta instal·lació, són els elements que carregaven durant les travesses (maletes, bosses i els mocadors de fer farcells) els que contenen figures carregades, que surten del seu interior desorientades, en totes direccions, i ocupen el nou espai.

La tercera sala estaria dedicada al Grand Tour i als mestres plenairistes. L'anomenat Grand Tour era un itinerari de viatge per Europa, antecessor del turisme modern, que va tenir el seu apogeu entre mitjans del segle XVII i la dècada de 1820, quan es van imposar els viatges massius en ferrocarril, més assequibles. A mode de *souvenir* que els viatgers s'enduien de tornada, es van posar de moda les vistes de Venècia i Roma. Aquí podria haver-hi obres de Robert Adam, Pompeo Batoni, Canaletto, John Robert Cozens, Louis Jean Desprez, Anton Raphael Mengs, Francesco o Giovanni Battista Piranesi...

Les seves pintures penjarien al costat d'*Això no és un paisatge* de Daniel de la Barra. En aquest primer episodi, de la Barra ens acosta transversalment a la producció cultural del paisatge, dels seus elements i de la memòria, des d'una mirada crítica i un viatge incert. Aquesta expedició fictícia es desenvolupa a partir d'un quadern de viatges carregat d'esbossos de les zones agroindustrials i mineres d'or de La Pampa i Camanti a l'Amazònia, simulant el paper de l'artista viatger a l'Amèrica Llatina durant els segles XVIII i XIX.

També s'hi exposaria *La figureta del pintor de paisatges* d'Isabel Banal (2008). Dins d'una vitrina hi ha dues figures inspirades en els pessebres populars que representen dos pintors plenairistes acompanyats dels seus cavallets i teles.

En aquesta sala, no hi pot faltar el singular viatge artísticoliterari de tres setmanes que Santiago Rusiñol i Ramon Casas van realitzar l'any 1889 per la Catalunya rural amb un carro tirat per un cavall –un vell rossí anomenat Maxs–. Van sortir de Manlleu (d'on era la família de Rusiñol) d'allà a Navarcles, continuant per Manresa i arribant a Martorell. En el recorregut passaren per les comarques del Penedès i del Camp de Tarragona; posteriorment traspassen el Vallès, arriben a Vic i tornen altre cop a l'inicial Manlleu. Santiago Rusiñol i Ramon Casas van actuar com a cronistes, escrivint el primer i dibuixant el segon. Els seus testimonis es publicaren a *La Vanguardia*, aplegats a "Per Catalunya, des del meu carro".

Una última sala, recolliria obres que reflexionen sobre el turisme, viatge recreatiu i indústria extractiva. En entrar, trobaríem a *Francis Alÿs oferint els seus serveis com a "turista"*. Es tracta de l'enregistrament fotogràfic d'una acció que l'artista belga realitzà l'any 1994 al Zócalo, la plaça principal del centre de la Ciutat de Mèxic, rodejada per edificis que simbolitzen la república,

l'església, el govern i el turisme. Recolzat en una tanca i amb clar aspecte d'occidental, destaca entre els treballadors que ofereixen els seus serveis com a electricistes, pintors de cases o "plomeros".

De visita obligada IV (2014-2016, vídeo, 1'54") d'Isabel Banal, reflexiona sobre els *souvenirs*. En aquest vídeo, una parella d'edificis icònics, el Colosseo i el Pantheon, són convertits en saler i pebrera respectivament. I aquesta és la funció que compleixen damunt d'un mapa de Roma, salar i empebrar fins fer un piló damunt de l'emplaçament de cada monument.

Com a clausura, *Check-in* d'Isabel Banal (2015 / vídeo stop motion, 3'50"), un diàleg entre uns equipatges i una mà per parlar del desplaçament incessant de persones, a vegades desitjat, a vegades forçat.